

Socialdepartementet

Vägen till ökad tillgänglighet – långsiktig, strategisk och i samverkan (SOU 2021:59)

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över rubricerade *Vägen till ökad tillgänglighet – långsiktig, strategisk och i samverkan. (SOU 2021:59)*

Sammanfattning

Region Jönköpings län anser att delbetänkandet grundar sig på en väl genomförd utredning med många viktiga områden som påverkar tillgängligheten. Delbetänkandet innehåller många bra förslag på åtgärder som kan bidra till en förbättrad tillgänglighet.

Region Jönköpings län anser att staten inte ska öka kontrollen utan i stället bidra med utredningar, omvärldsbevakning och det aktuella kunskapsläget samt att stötta regionerna i arbetet med att ställa om till ”Nära vård” och förstärka primärvården.

Region Jönköpings län avstyrker utredningens förslag om att en tillgänglighetskommitté skulle kunna bidra till utveckling och förändringsarbete för bättre tillgänglighet i regionerna. Regionerna som sjukvårdshuvudmän äger själva sina handlingsplaner och arbetet med att de följs för att förbättra tillgängligheten. Förslaget om en kommitté står i strid med de ansvarsförhållanden som idag gäller.

Övriga synpunkter beskrivs nedan.

Synpunkter på förslaget

5. Regionala handlingsplaner för öka tillgänglighet

Region Jönköpings län bedömer att förslagen kring statens inblandning i regionala handlingsplaner för ökad tillgänglighet, inkluderat förslaget om Kommitté för tillgänglighetsdialog utgör en icke proportionerlig inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

5.6.1 Långsiktighet med årshjul

Region Jönköpings län anser att ett gemensamt planerat arbete mellan regeringen och regionerna med handlingsplaner och årliga uppföljningar inte är förenligt med den kommunala självstyrelsen. Region Jönköpings län anser dock att det är viktigt med ett långsiktigt tillgänglighetsarbete, men att ett samarbete såsom föreslås, i stället bör regleras inom ramen för överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner.

5.6.4 Kommitté för tillgänglighetsdialog

Region Jönköpings län stödjer inte förslaget om kommitté för regelbundet återkommande uppföljning och dialog med varje region kring tillgänglighetsläget. Utredningen beskriver att det inte är ett tvingande åtagande för regionerna att i den återkommande tillgänglighetsdialogen bistå med underlag och i förberedelser och genomförande av dialoger vid platsbesök.

Såsom utredningen beskriver detta utgör det som regionen ska bistå med enligt förslaget en reell förutsättning för dialog, vilket enligt Region Jönköpings läns mening i praktiken snarast innebär ett tvingande åläggande. Region Jönköpings län anser att införandet av en kommitté, vars ledamöter utses av regeringen och vars tillgänglighetsdialog beskrivs som en del av en utökad statlig uppföljning, utgöra en väsentlig inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

6. Effektivt resursutnyttjande och kortare väntetider genom information om patienters valmöjligheter

Region Jönköpings län uppfattar intentionen i kapitel 6 som positiv och i linje med de krav som Region Jönköpings län redan ställer. Region Jönköpings län ska erbjuda hjälp om vårdinsatsen inte tros kunna erbjudas inom tidsgränsen. Region Jönköpings län har idag krav om tid direkt inom 14 dagar och krav på informerade patienter. Det finns även utvecklingspotential inom samtliga områden. Att utreda förutsättningarna för ett nationellt vårdsöksystem kan anses vara lämpligt och värdefullt utifrån ett patientperspektiv. Region Jönköpings län ser dock risker med att ett sådant system medför ökade kostnader i form av administration. Detta sammantaget bidrar inte till en ökad tillgänglighet. Region Jönköpings län anser det oklart vad som menas med att stimulera regiongemensamt utvecklings- och förbättringsarbete. Samverkan sker redan i nuläget, framförallt inom sjukvårdsregionen. Samverkan gällande ledig kapacitet kan med fördel främst ske inom den egna sjukvårdsregionen, framförallt ur ett patientperspektiv, men även ur ett ekonomiskt och administrativt perspektiv då avtal, överenskommelser och rutiner redan finns på plats idag.

Region Jönköpings län ställer sig tveksam till att författningsreglera krav på om vård alls ska ges, vilken vård som i så fall ska ges eller hur lång tid som utredning, diagnostik och behandling av patienten får ta. Detta bör snarare vara en medicinsk

bedömning än en författningsmässig. Fördelen med sådan författning kan dock vara patientens rätt till överklagan.

8. En nationellt samordnad hälso- och sjukvårdsrådgivning

8.11.1 Krav på hälso- och sjukvårdsrådgivning på distans och information på nationell webbplats.

Region Jönköpings län anser att det är bra att det ställs krav på alla regioner att tillhandahålla hälso- och sjukvårdsrådgivning på distans dygnet runt. Det är också bra att det ställs krav på alla regioner att tillhandahålla motsvarande information på en webbplats som är allmänt känd, lämpligen 1177.se.

Region Jönköpings län är positiv till att utredningen än mer ser hälso- och sjukvårdsrådgivning på distans och webbplatsen 1177.se som en helhet som är nära sammankopplade och kompletterar varandra. En mer utvecklad nationell webbplats där invånaren kan läsa själv gör att belastningen på hälso- och sjukvårdsrådgivning på distans och vårdverksamheten minskar.

Sjukvårdsrådgivning på distans ska ske i flera kanaler för att möjliggöra ett personcentrerat förhållningssätt. Telefonsamtal, videosamtal, asynkron digital dialog (chatt) ska vara helt naturliga kanaler för all sjukvårdsrådgivning.

Region Jönköpings län anser också att det är bra att hälso- och sjukvårdsrådgivning ska utgå från ett nationellt rådgivnings- och hänvisningsstöd. Region Jönköpings län vill dock poängtera att rådgivningsstödet ska vara samstämmt med nationellt klinisk kunskapsstöd.

Region Jönköpings län anser att det borde gå att organisera hälso- och sjukvårdsrådgivning på distans på bättre sätt än det är idag. Att bygga rådgivningsverksamheten i större enheter, exempelvis en enhet per sjukvårdsregion, där alla sjukvårdsregioner har kravet på dygnet runt verksamhet skulle troligtvis ge bättre produktionsplanering, effektivitet och jämnare tillgänglighet över veckan och dygnet.

8.11.2 Särskild bestämmelse om samverkan

Region Jönköpings län ställer sig positiv till utredningens förslag om en obligatorisk nationell samverkan. Den samverkan som idag sker i olika kluster ger långt ifrån de effekter och möjligheter som en obligatorisk nationell samverkan skulle kunna ge. Det är snarare så att dagens samverkan i kluster har bromsat utvecklingen av nya arbetssätt som troligtvis hade kunna ge en bättre tillgänglighet.

Bra att utredningen föreslår nationellt gemensam språktjänst. Att kunna ge hälso- och sjukvårdsrådgivning på sitt eget språk har varit ett mål ända sedan starten av

1177-konceptet, men har på grund av bristande nationell samverkan inte kunnat genomföras effektivt.

8.11.3 Hälso- och sjukvårdsrådgivning ska vara tillgänglig på telefon

Region Jönköpings län anser att utredningen gör felaktigt kopplingen att rådgivning på telefon är lösningen på tillgänglighet för alla. Idag är det många grupper med funktionsnedsättning som föredrar digital kommunikation istället för att prata i telefon. Det är också många yrkesgrupper som har svårt att på arbetstid kunna sitta i en telefonkö och vänta på att få telefonrådgivning eller vänta på att bli uppringd från sin vårdcentral. Den digitala kommunikationen är på många sätt bättre för dessa grupper och borde vara grunden i hälso- och sjukvårdsrådgivning och där telefonsamtal är ett komplement.

Bra att utredningen är positiv till att automatiserad symtombedömning och asynkron digital dialog (chatt). Det bör vara möjligt i alla kontakter med vården att invånaren själv ska kunna fylla i sin symtombeskrivning inför en vårdkontakt.

8.11.4 Krav på flera språk

Region Jönköpings län stödjer förslaget på att hälso- och sjukvårdsrådgivning ska kunna erbjudas på fler språk än svenska. För att kunna realisera detta krävs en obligatorisk nationell samverkan om det ska göras effektivt. Resurserna som ger hälso- och sjukvårdsrådgivning på andra språk ska med fördel samlas på ett antal platser i landet.

Det är också viktigt att hälso- och sjukvårdsrådgivning på nationella webbplatsen finns tillgänglig på andra språk. Idag görs de flesta översättningarna av enskilda myndigheter eller av enskilda regioner. På samma sätt som ovan blir det effektivare om de redaktionella resurserna för information på andra språk samlades i en permanent nationell redaktion.

Den absolut största utmaningen med hälso- och sjukvårdsinformation på andra språk är förvaltningen och uppdateringen av texter. Därför går det inte som engångsarbete skicka ut en svensk text till en översättare. Det redaktionella arbetet måste pågå kontinuerligt om det ska bli bra och värdeskapande.

Det är också viktigt att den nationella redaktionen kan förstå och hantera de kulturella skillnaderna i olika språk för att informationen och rådgivningen ska bli bra och värdeskapande. Det talar också för en permanent nationell redaktion.

8.11.6 Överenskommelse mellan staten och SKR för gemensam utveckling av hälso- och sjukvårdsrådgivningen

Region Jönköpings län bedömer att en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner skulle bidra till en mer jämlik tillgänglighet till information och jämlik vård. Region Jönköpings län är positiv till flerårig

överenskommelse. Det stora problemet med tidigare satsningar från staten är att bidragen ofta varit för kortsiktiga och kopplade till en viss utvecklingsinsats. Efter det förväntas att regionerna ska finansiera förvaltningen av tjänsten, vilket ofta leder till att den prioriteras ned med bristande kvalitet som resultat och avveckling inom ett antal år.

Region Jönköpings län är positiv till att den nationella redaktionen får ökade möjligheter att skapa samstämmighet med övriga nationella kunskapsstöd, att den nationella redaktionen får ökade möjligheter att ta tillvara på regionalt producerad information och omvandla den till nationella texter, samt nationell överenskommelse om basutbud av e-tjänster och självbetjäningstjänster. Det behövs ett större krav på samtliga regioner att tillhandahålla och öka användningen av de nationella e-tjänster som utvecklas.

8.11.7 Generellt goda förutsättningar vid kris

Region Jönköpings län anser att grunden för lyckad kommunikation vid särskild händelse och kris är att myndigheter och organisationer så långt som möjligt har förutsättningar att jobba på samma sätt i kris som i ordinarie vardag. Det ställer således krav på en bättre nationell samverkan mellan regioner, kommuner och myndigheter i vardagen, då det inte är kris.

De tekniska löningarna för hälso- och sjukvårdsrådgivning på distans och information på en nationell webbplats (1177.se) måste vara tillgängliga för myndigheter och kommuner så att resurserna vid kris kan kraftsamlas. Region Jönköpings län är positiv till att hälso- och sjukvårdsrådgivning på distans och information på en nationell webbplats (1177.se) ingår i relevanta samverkansforum vid kris.

9. Vidareutveckling av överenskommelsen om ökad tillgänglighet

9.7 Utredningens bedömningar och förslag på huvudsakligt innehåll

Region Jönköpings län ser gärna att det läggs större vikt vid strategiskt utvecklingsarbete inom ramen för överenskommelsen, men att det är viktigt att hitta en balans så att fokus fortsatt också är på vården för patienterna och deras väntetider.

9.8 Förslag på modell för uppföljning och prestationsersättning

Region Jönköpings län anser att uppföljning i två perioder med sexmånadersintervall ger utrymme för hänsynstagande till naturliga fluktuationer i form av till exempel söktryck och förändring i bemanning. Det är bra med en bredd i vilka parametrar som ska ingå inom specialiserad vård, men det är viktigt att utrymme ges för medicinska prioriteringar och att eventuella undanträngningar beaktas.

Region Jönköpings län anser att det är olyckligt att termen fördjupad utredning finns med, då den i den nya riktlinjen för tillgänglighetsuppföljning inom psykiatri är borttagen och ersatt av enbart termen utredning.

Region Jönköpings län tycker att det vore bra om tillgänglighetsöverenskommelsen innehöll större svep och inte så många små delar. Det är bra med prestationskrav men inte på den detaljnivå som föreslås i utredningen.

9.9 Fortsatt arbete med förbättrad väntetidsstatistik

Region Jönköpings län tycker att det är bra med utvecklingsarbeten för förbättrad kvalitet i rapportering och att detta görs inom ramen för överenskommelsen.

9.10 Utvidgad och fördjupad granskning av väntetidsdatabasen

Region Jönköpings län anser att väntetidsdatabasen är SKR:s och regionernas ansvar och att staten därför inte bör tillsätta en utvidgad och fördjupade granskning av väntetidsdatabasens kvalitet.

12. Finansieringsförslag och konsekvensbeskrivningar

12.1 Finansieringsförslag

Region Jönköpings län har ingen synpunkt på de finansieringsförslag som redovisas eftersom den kommunala finansieringsprincipen gäller. Här bör finnas en långsiktighet med fasta ramar att förhålla sig till. Prestationskrav är bra men inte på den detaljnivå som föreslås i utredningen.

12.7.4 Granskning av väntetidsdatabasen – påverkan på socioekonomisk och regional jämlikhet

I stycket beskrivs att granskningen i sig inte bör ha någon påverkan på socioekonomisk eller regional jämlikhet. Region Jönköpings län anser att ett förtydligande av detta resonemang är önskvärt.

12.8.3 Hälso- och sjukvårdsrådgivning – påverkan på jämställdhet

I stycket beskrivs att de föreslagna författningsändringarna inte bedöms ha några betydande effekter på jämställdheten, varken positiva eller negativa. Region Jönköpings län anser att ett förtydligande till denna slutsats och resonemanget bakom är önskvärt.

Rachel De Basso
Ordförande i nämnd för folkhälsa och
sjukvård

Mats Bojestig
Hälso- och sjukvårdsdirektör